

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΝΤΑΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

Έργο: «Ενταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»

Επιμορφωτικό Σεμινάριο

Διδάσκοντας φιλολογικά μαθήματα σε διαπολιτισμικές τάξεις

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

26 Μαρτίου 2008
Ηράκλειο

Η μέθοδος project στην υπηρεσία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Δρ. Καψάσκη Αγγελική
Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Ρεθύμνου

Στην εισήγηση αυτή μετά από μια σύντομη αναφορά στις απόπειρες ορισμού και τους στόχους της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, αναλύεται η χρησιμότητα της διαθεματικής προσέγγισης και οι προϋποθέσεις για επιτυχή projects στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Παρουσιάζονται κατόπιν και επεξηγούνται τα βασικά στάδια ενός project. (Αφόρμηση, Ανάλυση του θέματος, Καθορισμός στόχων και δραστηριοτήτων, Χωρισμός σε ομάδες εργασίας, Διεξαγωγή ερευνητικών δραστηριοτήτων, Συντονισμός, σύνθεση και επιμέλεια του έργου, Παρουσίαση, Αξιολόγηση) Τονίζεται η αναγκαιότητα της χρήσης βιωματικών συμμετοχικών τεχνικών και διαφοροποιημένης παιδαγωγικής κατά την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Γίνεται παρουσίαση ενδεικτικών βιωματικών τεχνικών όπως π.χ. του καταιγισμού ιδεών και μορφών διαφοροποιημένης παιδαγωγικής που είναι δυνατόν εύκολα να χρησιμοποιηθούν στην πράξη και προτείνονται ενδεικτικά θέματα για projects που θα μπορούσαν να έχουν διαπολιτισμική κατεύθυνση με την αξιοποίηση των φιλολογικών μαθημάτων. Τέλος σκιαγραφούνται τα χαρακτηριστικά του ρόλου του εκπαιδευτικού στην διαπολιτισμική εκπαίδευση και οι λόγοι για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να πειραματισθούν και με νέες παιδαγωγικές πρακτικές ανατρέποντας τις κυρίαρχες παιδαγωγικές αντιλήψεις. Στη διάρκεια του εργαστηρίου οι εκπαιδευτικοί θα ειπονήσουν με την βοήθεια φύλων εργασίας που θα τους δοθούν προτάσεις για projects με διαπολιτισμική διάσταση, προγραμματίζοντας σχέδια εργασίας σύμφωνα με τα στάδια που αναλύθηκαν, αξιοποιώντας βιωματικές τεχνικές και προβλέποντας δραστηριότητες διαφοροποιημένης παιδαγωγικής.

Βιβλιογραφία

- Αποστολίδου Β.& Χοντολίδου, Ε. (1999) Επιμ, Λογοτεχνία και Εκπαίδευση, Τυπωθήτω, Γ. Δάρδανος, Αθήνα
- Αποστολίδου Β.& Χοντολίδου, Ε. (2002). Διαβάζοντας Λογοτεχνία στο σχολείο Μια νέα πρόταση διδασκαλίας, Τυπωθήτω, Δάρδανος.
- Δαμανάκης, Μ (1998) Η Εκπαίδευση των Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg
- Κανακίδου Ε. Παπαγιάννη, Β. (1997) Διαπολιτισμική Αγωγή, Ελληνικά Γράμματα
- Καγκά, Ε. (2001α), Το άνοιγμα του σχολείου στην πολυγλωσσία και τον πολυπολιτισμό:
- Περίπτωση διαθεματικής προσέγγισης, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 5, 37-48
- Καγκά, Ε. (2001β), Διαπολιτισμική επικοινωνία και Διαθεματικότητα: Όψεις και προοπτικές στην Ευέλικτη Ζώνη, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 6, 91-96

Κόμπος Κωνσταντίνος (1 998) "Project αντιρατσισμού" Virtual School, The sciences of Education Online, τόμος 1, τεύχος 1
Μάγος Κ. Για τη μέθοδο project kleidiakaiantikleidia.net
Μάρκου, Γ. (1997), Διαπολιτισμική Εκπαίδευση-Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών, Αθήνα, Κ.Ε.Δ.Α..
Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου (2003) Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Εκπαιδευτικές, Διδακτικές και Ψυχολογικές Προσεγγίσεις. Αθήνα: Ατραπός
Παμουτσισόγλου Α. (2004) " Εμείς και οι άλλοι" Διαθεματικότητα και λογοτεχνία για το σχολείο στον 21ο αιώνα. Άρθρο στο περιοδικό: Επιστημονικό Βήμα του δασκάλου. Απρίλιος
Παπάς, Α. (1998) Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Διδακτική. Αθήνα. Σφυρόερα, Μαρία Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης kleidiakaiantikleidia.net
Φραγκούλης Γ. Ιωσήφ (2005) Η αξιοποίηση των Βιωματικών Συμμετοχικών Τεχνικών στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: «Σύγχρονες Προσεγγίσεις στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση» Οργάνωση: ΙΠ.Ο.Δ.Ε. & Αποκεντρωμένο Γραφείο του ΙΠ.Ο.Δ.Ε. στην Πάτρα Πάτρα. [ipeir.pde.sch.gr /ipode-b/wp/wp-content/ uploads/protaseis.doc](http://ipeir.pde.sch.gr/ipode-b/wp/wp-content/uploads/protaseis.doc)
Φωτίου Πηνελόπη, Σουλιώτη Ευαγγελία, Η μέθοδος project στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στο Περιφερειακή Διεύθυνση Α-θμιας & Β - θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου 10 Εκπαιδευτικό Συνέδριο με θέμα: "Το Ελληνικό Σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας" Ιωάννινα 12-14 Μαΐου 2006 [ipeir.pde.sch.gr/ipode-b/wp/wp-content/uploads/methodos-project-diapolitismiki .doc](http://ipeir.pde.sch.gr/ipode-b/wp/wp-content/uploads/methodos-project-diapolitismiki.doc)
Φωτίου, Π. (2006), Η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα σχολεία της Δ. Ε. του Ν. Ιωαννίνων. Προτάσεις για διαπολιτισμικές προσεγγίσεις. Στο: Πρακτικά Επιμορφωτικής Ημερίδας "Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Θεωρητικές και διδακτικές προσεγγίσεις" 16 Μαρτίου, Ιωάννινα,

Διαπολιτισμικότητα και Εκπαιδευτική πράξη

Διονυσία Κοντογιάννη
nkonto@edc.uoc.gr

Στα πλαίσια της παρούσας εισήγησης θα επιχειρήσουμε καταρχήν να οριοθετήσουμε τη «Διαπολιτισμικότητα» ως θεωρητική προσέγγιση και στη συνέχεια να εξετάσουμε το πώς ερμηνεύεται σε εκπαιδευτική πράξη μέσα από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση της διαφοράς στην Ελλάδα. Κλείνοντας την εισήγηση και κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου θα γίνουν από κοινού κάποιες συζητήσεις – προτάσεις, προκειμένου μέσα στα θεσμικά περιθώρια που υπάρχουν να βοηθήσουμε ως εκπαιδευτικοί τους εθνοπολιτισμικά «διαφορετικούς» μαθητές στην προσπάθεια που καταβάλλουν για σχολική και κοινωνική ένταξη.

Η διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση έχει ως αφετηρία την πολυπολιτισμικότητα και την πολυγλωσσία των σύγχρονων κοινωνιών και με γνώμονα την ισότιμη αντιμετώπιση των πολιτισμών στοχεύει στην ειρηνική συμβίωση ατόμων και ομάδων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης. Η πολυπολιτισμικότητα δηλαδή είναι το δεδομένο και η διαπολιτισμικότητα το ζητούμενο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την πολυπολιτισμικότητα αλλά δεν απορρέει αυτόματα απ' αυτήν. Γι' αυτό και η απλή συνύπαρξη των πολιτισμών (πολιτισμικός πλουραλισμός) δεν είναι διαπολιτισμικότητα (Μ. Δαμανάκης, 1997:38).

Η διαπολιτισμικότητα, ως θεωρία βασίζεται στα αξιώματα της ισοτιμίας των πολιτισμών που εκπροσωπούνται σε μια κοινωνία, της ισοτιμίας των διαφορετικών μορφωτικών κεφαλαίων των μαθητών (υπόθεση της διαφοράς) και της παροχής ίσων ευκαιριών στους μαθητές, προκειμένου να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους με βάση τις δικές τους κοινωνικοπολιτισμικές προϋποθέσεις. Πέρα απ' αυτό, όμως, ως παιδαγωγική αρχή, δεν απευθύνεται μόνο στις μειονότητες, αλλά σε όλα τα μέλη της πολυπολιτισμικής κοινωνίας τα οποία θα πρέπει να αποδεσμευτούν από τις μονοπολιτισμικές και εθνοκεντρικές αντιλήψεις τους και να αλληλεπιδράσουν δημιουργικά στη βάση της ισοτιμίας και της αμοιβαιότητας.

Σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής η μαζική παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών και ομογενών κυρίως κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1970 και κατά τη δεκαετία του 1980, από τη μια, και στη συνέχεια η μαζική είσοδος στην Ελλάδα οικονομικών μεταναστών, από την άλλη, επέβαλε στις ελληνικές κυβερνήσεις τη λήψη μέτρων, προκειμένου να διαχειριστεί τη διαφορά.

Στη δεκαετία του 1970 η εκπαιδευτική πολιτική για τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές αναδύει ένα πνεύμα περισσότερο «φιλανθρωπίας» παρά

εκπαιδευτικής θωράκισης, καθώς στηρίζεται στην υπόθεση του ελλείμματος και στην συνακόλουθη αφομοιωτική εκπαιδευτική πολιτική.

Με την έναρξη της δεκαετίας του 1980 η εκπαιδευτική πολιτική περνά στη λογική της λήψης αντισταθμιστικών μέτρων με την ίδρυση Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) και Φροντιστηριακών Τμημάτων (Φ.Τ.) τα οποία είχαν ως στόχο την προσαρμογή των μαθητών στη ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Αξιολογώντας την εκπαιδευτική κατάσταση μέχρι τις αρχές του 1990 προκύπτει ότι τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και σε επίπεδο εκπαιδευτικής πράξης προτάσσεται η μονοπολιτισμική, μονογλωσσική ταυτότητα και απαιτείται από τον Άλλο να την υιοθετήσει και να προσαρμοστεί θυσιάζοντας τη δική του ετερότητα.

Παράλληλα με την εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με το Νόμο 2413 του 1996 καθορίζεται ο σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και θεσμοθετείται η ίδρυση ειδικών σχολικών μονάδων για τους μαθητές με πολιτισμικές «ιδιαιτερότητες» και μάλιστα όχι μόνο από το κράτος, αλλά και από διάφορους άλλους οργανισμούς, ιδρύματα ή φιλανθρωπικά σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Έτσι από τη μια μετονομάζονται σε σχολεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης σχολεία με μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών και από την άλλη εθνοπολιτισμικές ομάδες μπορούν να φτιάχνουν το δικό τους σχολείο (π.χ. Πολωνικό σχολείο). Αυτό σημαίνει ότι κάτω από το μανδύα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης νομιμοποιείται η ίδρυση ξεχωριστών, μειονοτικών εκπαιδευτικών μορφών, αναπαράγοντας έτσι την ιδιαιτερότητα ή ακόμη και περιθωριοποιώντας την.

Αξιολογώντας την εφαρμογή της «Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» στην Ελλάδα θα λέγαμε ότι χαρακτηρίζεται από αντιφατικότητα, καθώς από τη μια επιδιώκει την ένταξη των «διαφορετικών» μαθητών στο κύριο εκπαιδευτικό σύστημα, πράγμα που στην εκπαιδευτική πράξη ισοδυναμεί με προσπάθεια αφομοίωσης και από την άλλη το διαχωρισμό μέσω της ίδρυσης ξεχωριστών εθνοτικών σχολείων.

Έτσι σήμερα κάποια ενδεικτικά ερωτήματα που τίθενται και που θα επιχειρήσουμε να τα συζητήσουμε στα πλαίσια του εργαστηρίου είναι:

Τι περιθώρια υπάρχουν για να αναπτύξουμε και να εφαρμόσουμε παιδαγωγικές δραστηριότητες που θα περιορίζουν την άνιση μεταχείριση, την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό του διαφορετικού;

- Πώς μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα σχολικό περιβάλλον αποδοχής, κατανόησης και ενσωμάτωσης των «διαφορετικών» μαθητών;

Πώς θα αποδυναμώσουμε κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις;

Προτεινόμενη βιβλιογραφία για θέματα

Διαπολιτισμικής παιδαγωγικής // Εκπαίδευσης παιδιών αλλοδαπών και παλιννοστούντων στη χώρα μας // Διγλωσσίας/διδασκτικής της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

- Alufi Pentini, Anna** (2005) (μεταφρ. Μ. Τζουλιάνη, εισ.-επιμ. Χ. Γκόβαρης) *Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό εργαστήριο*. Αθήνα: Ατραπός.
- Αντωνοπούλου, Νιόβη, Τσαγγαλίδης, Αναστάσιος & Μουμτζή, Μαρία** (επιμ.) (2000) *Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας. Αρχές-προβλήματα-προοπτικές* (Πρακτικά διημερίδας, Θεσ/νίκη, 2-3 Απριλίου 1999). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Banks, A.** (2004) *Εισαγωγή στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Baker, Colin** (2001) *Εισαγωγή στη διγλωσσία και στη δίγλωσση εκπαίδευση*. (μεταφρ. Α.Αλεξανδροπούλου, εισ.-επιμ. Μ.Δαμανάκης) Αθήνα: Gutenberg.
- Ben Jelloun, Tahar** (1998) *Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου*. Αθήνα: «Νέα Σύνορα»- Α. Α. Λιβάνη.
- Βερνίκος, Ν. & Δασκαλοπούλου, Σ.** (2002) *Πολυπολιτισμικότητα. Οι διαστάσεις της πολυπολιτισμικής ταυτότητας*. Αθήνα: Κριτική
- Coelho, Elisabeth** (2007) *Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία*. (επιστ. Επιμ. Ευ. Τρέσσου – Σ. Μητακίδου, επιμ. Σ. Μητακίδου) Θεσσαλονίκη: επίκεντρο.
- Cummins, Jim** (2003/2005) (μετ. Σ. Αργύρη, εισ.-επιμ. Ε. Σκούρτου), *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg, Β' έκδοση βελτιωμένη.
- Γκόβαρης, Χρήστος** (2001) *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Θεοδωροπούλου Έλενα & Κοντάκος, Αναστάσιος** (2007) *Η παιδαγωγική πρόκληση της πολυπολιτισμικότητας. Ζητήματα θεωρίας και πράξης της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Ατραπός
- Γκότοβος, Αθανάσιος** (2002) *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δαμανάκης, Μιχάλης** (1997/2002) *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg..
- (2002) (επιμ.) *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική στην Ελλάδα. Πρακτικά ζητήματα και θεωρητικά ζητούμενα. Επιστήμες Αγωγής*, Θεματικό Τεύχος 2002.
- Δραγώνα, Θάλεια – Φραγκουδάκη, Άννα** (2007) *Πρόσθεση όχι αφαίρεση – πολλαπλασιασμός όχι διαίρεση: η μεταρρυθμιστική παρέμβαση στην εκπαίδευση της μειονότητας της Θράκης*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Κάτσικας, Χρήστος & Πολίτου, Εύα (1999) *Τσιγγάνοι, μειονοτικοί, παλινοστούντες και αλλοδαποί στην ελληνική εκπαίδευση. Εκτός «Τάξης» το «Διαφορετικό»;* Αθήνα: Gutenberg.

Κοιλιάρη, Αγγελική (2005) *Πολυγλωσσία και γλωσσική εκπαίδευση.* Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Μάρκου, Γεώργιος (1996) *Η Πολυπολιτισμικότητα της Ελληνικής Κοινωνίας. Η Διαδικασία Διεθνοποίησης και η Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.* Αθήνα : ΓΓΛΕ.

Μητακίδου, Σούλα (επιμ.) (2005) *Η διδασκαλία της Γλώσσας. Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων.* Θεσσαλονίκη: επίκεντρο.

Νικολάου, Γιώργος (2000) *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Από την “ομοιογένεια” στην πολυπολιτισμικότητα.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

----- (2005) *Διαπολιτισμική Διδακτική. Το νέο περιβάλλον. Βασικές αρχές.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ντίνας, Κωνσταντίνος & Χατζηπαναγιωτίδη, Άννα (επιμ.) (2007) *Η Ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ ξένη. Έρευνα, διδασκαλία και εκμάθησή της* (Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Φλώρινα, 12-14 Μαΐου 2006). Θεσσαλονίκη: University Press.

Σελλά-Μάτζη, Ελένη (2001) *Διγλωσσία και Κοινωνία. Η ελληνική πραγματικότητα.* Αθήνα: Προσκήνιο.

Σκούρτου, Ελένη (επιμ.), (1997) *Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης.* Αθήνα: νήσος.

----- (επιμ.). (2000) *Τετράδια Εργασίας Νάζου: Διγλωσσία.* Ρόδος: Παν/μιο Αιγαίου-Π.Τ.Δ.Ε., ΕΠΕΑΕΚ.

Τρέσσου, Ευαγγελία (επιμ.) (2007) *Η διδασκαλία των Μαθηματικών. Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων.* Θεσσαλονίκη: επίκεντρο.

Τρέσσου, Ευαγγελία & Μητακίδου, Σούλα (επιμ.) (2006) *Οι εκπαιδευτικοί μιλούν για τις εμπειρίες τους. Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων.* Θεσσαλονίκη: επίκεντρο.

(επιμ.) (2007) *Μειονότητες μιλούν για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων.* Θεσσαλονίκη: επίκεντρο.

Τσιάκας, Γιώργος (2000) *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φραγκουδάκη, Άννα. & Δραγώνα, Θάλεια (επιμ.) (1997) *«Τι είν'η πατρίδα μας;». Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Χατζηδάκη, Ασπασία (2005) (επιμ.) *«Διγλωσσοί μαθητές στα ελληνικά σχολεία: διδακτικές προσεγγίσεις και θεωρητικά ζητήματα».* *Επιστήμες Αγωγής*, θεματικό τεύχος 2005.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΜΕ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΧΕΤΙΚΟΥ (ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ/ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ)

<http://www.keda.gr> (Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο-για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση»)

<http://www.kleidiakaiantikleidia.net>

(Πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»)

<http://www.komvos.edu.gr> (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας)

<http://www.auth.gr/virtualschool> (Περιοδική έκδοση του Α.Π.Θ.)

Η καλλιέργεια της ‘ακαδημαϊκής γλώσσας’ στους δίγλωσσους μαθητές

Χατζηδάκη Ασπασία

Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστημίου Κρήτης
aspahatz@edc.uoc.gr

Οι δίγλωσσοι μαθητές που εντάσσονται σε ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ ήδη έχουν φοιτήσει στο σύστημα της χώρας προέλευσής τους για μερικά χρόνια, αντιμετωπίζουν την διπλή πρόκληση της κατάκτησης μιας δεύτερης γλώσσας (Γ2) για επικοινωνιακούς αλλά και για ακαδημαϊκούς σκοπούς. Και ενώ μέσα σε δύο χρόνια μπορούν να κατακτήσουν τη ‘συνομιλιακή ευχέρεια’ και κάποιες βασικές ‘διακριτές γλωσσικές δεξιότητες’ στη Γ2 (λ.χ. αλφαριθμητισμός, κανόνες σύνταξης και μορφολογίας), η εκμάθηση πιο απαιτητικών και σύνθετων όψεων της γλωσσικής ικανότητας, που τους είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική σχολική φοίτηση (‘ακαδημαϊκή γλώσσα’) αναπτύσσονται με πιο αργούς ρυθμούς και ανεξάρτητα από την πρόοδό τους στις άλλες δύο όψεις της γλωσσικής ικανότητας.

Στην εισήγηση αυτή θα παρουσιαστεί το μοντέλο του Jim Cummins (1999, 2003/2005) για την ανάπτυξη της ‘ακαδημαϊκής γλώσσας’ στους δίγλωσσους μαθητές. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, *ο πιο καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχία ή αποτυχία των μαθητών στο σχολείο είναι οι σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών*. Οι σχέσεις αυτές αφορούν δύο όψεις της μαθησιακής διαδικασίας:

- 1) *τη διδασκαλία/μάθηση υπό την στενή έννοια*: περιλαμβάνουν δηλαδή τις στρατηγικές και τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο δάσκαλος για να κάνει κατανοητό το περιεχόμενο της διδασκαλίας και να ενθαρρύνει τους μαθητές να εμπλακούν στη μαθησιακή διαδικασία αξιοποιώντας όλες τις δυνατότητές τους (κίνητρα, ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης, συνεργατική μάθηση, κ.λπ.) Η διδασκαλία που θα προσεγγιστεί μέσα από αυτό το πρίσμα θα μεγιστοποιήσει τη *γνωστική δραστηριοποίηση* του μαθητή.
- 2) *τη διαπραγμάτευση της ταυτότητας των μαθητών*, έτσι όπως εκδηλώνεται στα μηνύματα που μεταδίδονται στην τάξη σχετικά με το

πώς τους αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός και ποιες είναι οι προσδοκίες του από αυτούς. Απαιτείται ένα μαθησιακό περιβάλλον όπου να γίνεται αποδεκτή η πολιτισμική, γλωσσική αλλά και η προσωπική ταυτότητα των μαθητών, έτσι ώστε να προκύπτει η μέγιστη επένδυση ταυτότητας στη μαθησιακή διαδικασία.

Υπάρχει αμφίδρομη σχέση μεταξύ γνωστικής δραστηριοποίησης και επένδυσης ταυτότητας. Όσο περισσότερο μαθαίνουν τα παιδιά, τόσο περισσότερο αναπτύσσεται η συνείδησή τους ως μαθητών και τόσο περισσότερο δραστηριοποιούνται για μάθηση. Αντίθετα, τα παιδιά θα είναι απρόθυμα να επενδύσουν την ταυτότητά τους στη μαθησιακή διαδικασία, αν νιώθουν ότι οι δάσκαλοι και οι συμμαθητές τους δεν τα αποδέχονται.

Τέλος, η εισήγηση θα παρουσιάσει τα τρία συστατικά μιας επιτυχημένης διδασκαλίας για την ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γλώσσας, δηλαδή (α) την εστίαση στο νόημα, (β) την εστίαση στην γλώσσα, και (γ) την εστίαση στη χρήση της γλώσσας.

Βιβλιογραφία

Cummins, J. (2003) (μετάφρ. Σ. Αργύρη, επιμ. Ε. Σκούρτου) *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση*. Αθήνα: Gutenberg. (2η έκδοση βελτιωμένη).

Διδάσκοντας Νεοελληνική Γλώσσα σε διαφοροποιημένους μαθητικούς πληθυσμούς

Ελένη Κατσαρού

Λέκτορας Τμήματος Φιλοσοφικών & Κοινωνικών Σπουδών

Πανεπιστημίου Κρήτης

e-mail: analyst@hol.gr

Ξεινώνοντας από τη διαπίστωση ότι στο σύγχρονο σχολείο –ανάμεσα σε άλλα– στοχεύουμε στο γραμματισμό των μαθητών μας (στην ανάπτυξη της ικανότητας τους να ενσωματώνουν αποτελεσματικά τις πρακτικές λόγου στις ποικίλες ανάγκες που διαμορφώνουν οι κοινωνικές περιστάσεις), θα προσπαθήσουμε να δείξουμε πώς τα καινοτόμα στοιχεία των νέων βιβλίων της Νεοελληνικής Γλώσσας μπορούν να εξυπηρετήσουν τέτοιους στόχους. Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα: διδάσκοντας διαφοροποιημένους μαθητικούς πληθυσμούς (που αποτελούν συνήθη συνθήκη πια στις τάξεις μας) πώς μπορούμε να χειριστούμε τα νέα εγχειρίδια στοχεύοντας στο γραμματισμό;

Πιο συγκεκριμένα:

- Καταρχήν θα εξηγήσουμε τον όρο «γραμματισμός» και θα δείξουμε γιατί τον θεωρούμε αξιόλογο στόχο για κάθε σύγχρονη τάξη και ειδικότερα για την πολυγλωσσική.
- Στη συνέχεια θα εξηγήσουμε ποια θεωρούμε καινοτόμα στοιχεία των νέων βιβλίων της Γλώσσας.
- Θα αναφέρουμε και θα επεξεργαστούμε ενδεικτικά παραδείγματα καλών πρακτικών διαφοροποίησης της διδασκαλίας για να ανταποκριθούμε στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών μας.

Τέλος, στο εργαστήριο που θα ακολουθήσει την εισήγηση θα δοθεί η ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να δουλέψουν ομαδικά για να διαμορφώσουν σχέδιο επί χάρτου για τη διδασκαλία μιας ενότητας Νεοελληνικής Γλώσσας σε διαφοροποιημένους μαθητικούς πληθυσμούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baynham, M. (2002) *Πρακτικές Γραμματισμού*, μτφρ. Μ. Αραποπούλου, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Θεοφιλίδης, Χ. (1997), *Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας*, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κατσαρού, Ε. & Τσέλιου, Β. (2006), «Στοιχεία καινοτομίας στα νέα σχολικά εγχειρίδια της Νεοελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο», *Νέα Παιδεία*, τχ. 118, Αθήνα.
- Kress, G. (2000) «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον», περ. *γλωσσικός υπολογιστής*, τομ.2, Θεσ/κη, στην ηλεκτρον. διεύθυνση: www.komvos.edu.gr
- Μητσιοπούλου, Β. (2001) «Γραμματισμός» στο Χρηστίδης Α.Φ. και Θεοδωροπούλου Μ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*, Θεσ/κη: ΚΕΓ, σσ. 209-213.
- Σφυρόερα, Μ. (2002) «Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης» στην ιστοσελίδα εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων: www.kleidiakaiantikleidia.net

Μορφές κατάκτησης της γλώσσας (μητρική, δεύτερη/ξένη) και αναπτυξιακά στάδια (λάθη)

Γεωργία Κατσιμαλή
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Τμήμα Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τηλ. 28310-77275, 697-20000978
e-mail:catsimali@phl.uoc.gr

Η κατάκτηση της μητρικής είναι φυσική διαδικασία σε περιβάλλοντα ομόγλωσσων οικογενειών και διαφοροποιείται σε δίγλωσσα οικογενειακά ή κοινωνικά περιβάλλοντα, τα οποία ενδέχεται να μη συνοδεύονται από συστηματική διδασκαλία της γλώσσας σε σχολικές τάξεις.

Οι παρατηρούμενες γλωσσικές πραγματώσεις έφηβων δίγλωσσων παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές από τις αντίστοιχες των φυσικών ομιλητών. Οι μεν ομοιότητες αναδεικνύουν χαρακτηριστικά φαινόμενα της νεοελληνικής γλώσσας (ενδογλωσσικά λάθη), ενώ οι διαφορές οι οποίες εξαρτώνται από το διαγλωσσικό στάδιο των δίγλωσσων εν μέρει αναδεικνύουν δομικές και λεξιλογικές (αν)αντιστοιχίες ελληνικής γλώσσας και μητρικής γλώσσας των δίγλωσσων εφήβων. Οι διαφορετικές ομάδες μαθητών απαιτούν εκ μέρους του εκπαιδευτικού διαφοροποιημένη διδακτική παρέμβαση.

Βιβλιογραφία για τη διδακτική της ελληνικής

Αναγνωστοπούλου Ι. & Α. Μπουσούνη-Γιέσουρα. 2005. *Το λέμε σωστά; Το γράφουμε σωστά*: Μεταίχμιο.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α., Α. Ράλλη, & Δ. Χειλά-Μαρκοπούλου (επιμ.). 2003. *Το γένος*. Ειδ. Πατάκη.

Αντωνοπούλου Ν., Α. Τσαγγαλίδης & Μ. Μουμτζή (επιμ.). 2000. *Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας. Αρχές, Προβλήματα, Προοπτικές*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

- Baker C. 2001. *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*. Μτφ Α. Αλεξανδροπούλου. Gutenberg.
- Γεωργακοπούλου Α. & Δ. Γούτσος. 1999. *Κείμενο και επικοινωνία*. Ελληνικά Γράμματα.
- Γεωργιαφέντης Μ, Χ. Λασκαράτου, Β. Σπυρόπουλος, κ.α. 2006. *Η σύνταξη στη μάθηση και τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Εκδ. Πατάκη.
- Διατμηματικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας. Εθνικό και Καποδιστριακό Παν/μιο Αθηνών.
1. *Αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε ενήλικους, επίπεδα 1 και 2* (1998)
 2. *Θέματα Νεοελληνικής Σύνταξης* (1998)
 3. *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε ενήλικους, επίπεδο επάρκειας* (2002)
- Κατσιμαλή, Γ. 2007. *Η Γλωσσολογία σε εφαρμογή*. Εκδ. Καρδαμίτσα.
- Μήτσης Ν. 1995. *Η διδασκαλία της Γραμματικής. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Gutenberg.
- Μήτσης Ν. & Δ. Καραδήμος (επιμ.). 2007. *Η διδασκαλία της γλώσσας. Επιστημάνσεις, Παρατηρήσεις, Προοπτικές*. Gutenberg.
- Μπέλλα Σπ. 2007. *Η δεύτερη γλώσσα. Κατάκτηση και διδασκαλία*. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
- Pappas Chr. & Zecker Barro L. 2006, *Αναδομώντας τα κειμενικά είδη του σχολικού γραμματισμού*. Επιμ. Κωστούλη Τριανταφυλλιά. Εκδ. Επίκεντρο.
- Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων. 2007. *Λεξικό της ελληνικής ως ξένης γλώσσας (για μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης)*. Εθνικό και Καποδιστριακό Παν/μιο Αθηνών.
- Πρόγραμμα Παιδεία Ομογενών. 1999. *Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*. Εργαστήριο Διαπολιτισμικών Μεταναστευτικών Μελετών. Παν/μιο Κρήτης.
- Πρόγραμμα Παιδεία Ομογενών. 2001. *Επίπεδα και κριτήρια διαπίστωσης/ πιστοποίησης της ελληνομάθειας*. Εργαστήριο Διαπολιτισμικών Μεταναστευτικών Μελετών. Παν/μιο Κρήτης.
- Ρούσσου Α. 2006. *Συμπληρωματικοί δείκτες*. Εκδ. Πατάκη.
- Τοκατλίδου, Β. 1986. *Εισαγωγή στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών*. Εκδ. Οδυσσέας.
- Τοκατλίδου, Β. 2003. *Γλώσσα, επικοινωνία και γλωσσική εκπαίδευση*. Εκδ. Πατάκη.
- Φραγκουδάκη Α. 1987. *Γλώσσα και ιδεολογία*. Εκδ. Οδυσσέας
- Χάρης Γ. 2003. *Η γλώσσα, τα λάθη και τα πάθη*. Εκδ. Πόλις.

Webography

www.pi-schools.gr

Εκπαιδευτικό Δράμα και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Νάντια Τσενέ

Φιλολόγος

Περίληψη

Το Εκπαιδευτικό Δράμα(Drama in Education) χρησιμοποιεί την τέχνη του θεάτρου αλλά σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο. Είναι μια διαδικασία που δεν έχει κύριο σκοπό τη δημιουργία θεατρικής παράστασης αλλά τη μάθηση. Πρόκειται λοιπόν για μια μορφή τέχνης και παράλληλα για ένα εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων καθώς και για διαθεματική δουλειά. Μπορεί να αξιοποιηθεί ως μεθοδολογία και στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς ωθεί τους συμμετέχοντες λειτουργώντας μέσα σε ένα θεατρικό πλαίσιο να μπουν στη θέση του «άλλου» και να διερευνήσουν ένα ζήτημα από πολλές οπτικές. Στην εισήγηση παρουσιάζεται ένα εργαστήριο εκπαιδευτικού δράματος με διαπολιτισμικό προσανατολισμό που πραγματοποιήθηκε με μαθητές της Α' Γυμνασίου. Στο επίκεντρό του ήταν το θέμα της μετανάστευσης και πιο συγκεκριμένα διερευνήθηκε το ερώτημα: Τι είδους προβλήματα δημιουργούνται όταν ντόπιοι και αλλοδαποί καλούνται να συνυπάρξουν και πώς θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν.

Βιβλιογραφία

Αυδή Άβρα, Χατζηγεωργίου Μελίνα (2007) *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση: 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Bolton Gavin and Heathcote Dorothy (1999) *So you Want to Use Role Play?* 'England: Trentham Books.

Bowell Pamela and Heap Brian S. (2001) *Planning Process Drama*, London: David Fulton Publisher.

O'Neill Cecily and Lamber Alan (1982) *Drama Structures; A practical handbook for teachers*, London: Stanley Thornes.

Σέξτου Περσεφόνη (2005) *Θεατρο-παιδαγωγικά προγράμματα στα σχολεία*, Αθήνα:Μεταίχμιο.

Woolland Brian (1993) *Η διδασκαλία του Δράματος*,(μτφρ. Ε. Κανηρά), Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.